

Interparlementaire Unie
Belgische Groep

Een einde maken aan conflicten: recepten voor een vreedzame toekomst

Parlementaire hoorzitting van de Interparlementaire Unie (IPU) met de Verenigde Naties (8-9 februari 2024)

De hoorzitting bestond uit zeven paneldiscussies met een mix van parlementsleden, ambassadeurs en VN-functionarissen en een briefing over de *Summit for the Future* van de VN. Er waren ongeveer 200 parlementsleden uit 50 landen.

De volgende leden van de Belgische Groep van de Interparlementaire Unie (IPU) namen deel: de heren Andries Gryffroy (Senaat, N-VA, eerste ondervoorzitter van de Belgische Groep), Michel De Maegd (Kamer, MR, lid van het Bureau van de Belgische Groep) en Egbert Lachaert (Kamer van volksvertegenwoordigers, Open VLD, lid van het Bureau van de Belgische Groep). De Voorzitster van de Senaat, mevrouw Stephanie D'Hose werd door de IPU uitgenodigd in haar hoedanigheid van lid van de *Task Force for the peaceful resolution of the war in Ukraine* van de IPU.

(Dit verslag focust op de tussenkomsten van de Belgische delegatie. Voor een volledig verslag, zie <https://www.ipu.org/event/2024-parliamentary-hearing-united-nations#event-sub-page-documents/>)

Panel 2: *Macht maakt geen recht: het internationaal recht versus de wet van de jungle*

De insteek van het debat is dat het internationaal recht, met als kern het VN-Handvest, is ontworpen om een gemeenschappelijke geheel van regels te creëren voor internationale betrekkingen die van toepassing zijn op alle landen, ongeacht hun politieke, economische of militaire macht. Vooral voor kleine landen, die meer dan de helft van de leden van de VN uitmaken, is het handhaven van het internationaal recht vaak een existentiële zaak. Toch wordt men maar al te vaak geconfronteerd met systematische mensenrechtenschendingen, minachting voor het humanitair recht en de voortdurende ondermijning van de rechtsstaat in verschillende uithoeken van de wereld. Het debat verloopt aan de hand van de volgende vragen:

- hoe kunnen we de internationale op regels gebaseerde orde en het respect voor het internationaal recht versterken?
- hoe kan de verantwoordingsplicht voor schendingen van het internationaal humanitair recht en de mensenrechtenwetgeving in conflictsituaties worden versterkt?
- welke rol is er weggelegd voor parlementen bij het verdedigen van het internationaal recht en de op regels gebaseerde orde?

De heer Michel De Maegd (Kamer, MR) begint zijn tussenkomst door te bevestigen dat het recht van de sterkste inderdaad geen recht is. Het eigenste fundament van het internationaal recht is het principe dat macht geen recht is. Dit principe is een uitloper van de Tweede Wereldoorlog en het ligt aan de basis van de normen waarmee de betrekkingen tussen landen worden geregeld. De geest ervan ligt aan de grondslag van artikel 2 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Spreker wijst erop dat hiertegenover effectief de wet van de jungle of het recht van de sterkste staat. Deze visie zien we volgens hem op het internationale toneel wanneer unilateraal optreden leidt tot willekeurige militaire interventies buiten het kader van het internationaal recht met de Russische invasie in Oekraïne als recent voorbeeld.

In deze optiek is het volgens de heer De Maegd belangrijk toe te zien op de goede werking van de internationale instellingen en ze indien nodig te versterken. Het is daarom dat België recent vijf miljoen euro extra heeft toegekend aan het Internationaal Strafhof om het te helpen haar opdrachten uit te voeren en straffeloosheid tegen te gaan.

Verder vraagt hij zich af of er niet meer moet geïnvesteerd worden in onderwijs en sensibilisering. Door te investeren in onderwijs over internationaal recht sensibiliseert men de leerlingen en de burgers rond het belang ervan. Men kan dan duidelijk maken dat het internationaal recht relevant en noodzakelijk is om in een vreedzamere wereld te kunnen leven en tegelijk bouwt men mee aan een mondiale cultuur van respect en samenwerking. Aangezien *fake news* en desinformatie momenteel het debat polariseren is het volgens spreker nodig om actie te ondernemen op dit vlak.

Mevrouw Ilze Brands Kehris, assistent-secretaris-generaal voor mensenrechten van de VN, antwoordt dat onderwijs inderdaad essentieel is. Het gaat hierbij niet enkel over "formeel" onderwijs met de nodige actualiseringen, maar ook over "informeel" onderwijs inzake de cultuur waaraan moet gewerkt worden. Zij verwijst naar de verklaring ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van de Verenigde Naties waarin "Werken met jongeren en luisteren naar jongeren" als een van de twaalf actiepunten werd opgenomen.

Panel 4: *De temperatuur verlagen: klimaatverandering en conflicten*

De moderator licht toe dat de klimaatverandering in toenemende mate een bedreiging is voor mensen die voor hun levensonderhoud sterk afhankelijk zijn van het land, vooral in ontwikkelingslanden. Stijgende temperaturen veroorzaken droogte en verminderen de vruchtbaarheid van de bodem, wat leidt tot voedselonzeekerheid. Ze zijn een belangrijke oorzaak van de verplaatsing van gemeenschappen binnen en over landsgrenzen heen. In verschillende delen van de wereld wakkert de concurrentie om beperkte hulpbronnen als gevolg van de klimaatverandering nu al spanningen, gewelddadig extremisme of regelrechte conflicten aan.

Ondanks deze risico's worden de kernbepalingen van de Overeenkomst van Parijs over klimaatverandering niet nageleefd en vloeit slechts een zeer klein deel van de klimaatfinanciering naar kwetsbare landen. Conflicten veroorzaken in toenemende mate een enorme aantasting van het milieu met enorme gevolgen voor het menselijk leven. De moderator stelt daarom de volgende vragen:

- hoe kunnen landen en lokale gemeenschappen klimaatgerelateerde conflicten voorkomen?
- hoe kan het internationaal humanitair recht worden toegepast om het milieu beter te beschermen tijdens gewapende conflicten?
- zou het strafbaar stellen van "ecocide" een effectief middel zijn om milieuvernietiging en klimaatgerelateerde conflicten te voorkomen?

De heer Andries Gryffroy (Senaat, N-VA) beaamt dat de klimaatverandering regionale conflicten tot gevolg kan hebben en dus tot een mondiaal veiligheidsprobleem kan leiden. Aangezien de klimaatverandering een mondiaal probleem is, moet ze door iedereen worden aangepakt en dus niet enkel door de Europese Unie (EU). De EU doet al heel wat. Zo zijn er de *Green Deal, Fit for 55*, allerlei uitdagende doelstellingen,... maar tegelijk ervaart men een zekere moeheid. Dit is omdat al de inspanningen door de EU niet tot de verwachte resultaten leiden. Het gaat integendeel zelfs slechter.

De enige mondiale evenementen zijn de COP-conferenties en deze hoorzitting. De COP-conferenties zijn volgens de heer Gryffroy echter eerder louter een jaarlijks evenement met te holistische resultaten. Dit is nog een reden waarom men volgens hem die zekere moeheid ziet bij beleidsmakers en bij de bevolking.

Desondanks moeten we volgens spreker klimaatgerelateerde conflicten voorkomen door te focussen op mitigatie. Om de "klimaatmoeheid" tegen te gaan is er volgens hem ook een andere aanpak nodig. Hij is van oordeel dat het goed is om de gedachten te stroomlijnen op het allerhoogste niveau (zoals van de COP) en dit kan *top-down* zijn. Maar er is geen *one size fits all*-oplossing. Daarom is er ook een

bottom-up-benadering nodig, want de realiteit speelt zich op het terrein af. Het is belangrijk om ook naar de lagere beleidsniveaus te luisteren. Spreker verduidelijkt dat dit over het nationale niveau kan gaan, maar ook over het regionale en lokale niveau. Volgens hem moet deze benadering op verschillende niveaus sterk focussen op het delen en aanwenden van lokale kennis. Dit geldt niet alleen voor het uitvoeren van beslissingen maar ook voor de besluitvorming zelf.

Dit betekent dat het beleid en de maatregelen tastbaar, meetbaar, efficiënt en betaalbaar moeten zijn met een focus op micro-investeringen. Spreker roept op tot meer realisme en pragmatisme waarbij men er rekening mee houdt dat de lagere bestuursniveaus meer ervaring hebben inzake mitigatie en adaptatie. Dit is voor hem de reden waarom het zo belangrijk is dat er naar hen geluisterd wordt. Het is overigens niet omdat men dit benadrukt dat men een "klimaatuitsteller" is. Het is integendeel zo dat men met de vele louter holistische verklaringen niet tot resultaten komt en het is dat wat tot moeheid bij de bevolking leidt.

Mevrouw Ligia Noronha, assistent-secretaris-generaal en hoofd van UNEP (*United Nations Environment Program*) bevestigt het belang van een dergelijke benadering op verschillende niveaus met een sterke focus op het lokale niveau. Dit zal echter niet volstaan. Men moet ook vanuit het lokale niveau opnieuw terugkoppelen naar de hogere niveaus. De lokale kennis moet ook gedeeld worden en men mag het verband met de niveaus tussen het lokale en het supranationale niveau niet uit het oog verliezen. Zij verwijst hierbij naar het *UN Climate Technology Centre and Network* waarvan momenteel meer dan 800 organisaties van over de hele wereld lid zijn.

Themadebat: *Parlementaire diplomatie voor vrede: Goede praktijken en gemeenschappelijke uitdagingen*

In dit onderdeel wordt de rol van interparlementaire diplomatie bij conflictpreventie en -oplossing besproken. Aan de hand van de werkzaamheden van de IPU zelf worden concrete voorbeelden gegeven van goede praktijken en uitdagingen. Het debat verloopt aan de hand van de volgende vragen:

- wat zijn de voorwaarden voor het slagen van parlementaire diplomatie?
- hoe kan parlementaire diplomatie de vredesinspanningen van de VN aanvullen?

Mevrouw Stephanie D'Hose (Open VLD, Voorzitster van de Senaat) was een van de vier panelleden en licht haar werkzaamheden in het kader van de "Task Force voor een vreedzame oplossing van de oorlog in Oekraïne" toe als voorbeeld van een oefening in parlementaire diplomatie.

Ze legt uit dat de Task Force sinds haar oprichting in maart 2022 elf vergaderingen heeft gehouden, in juli 2022 een missie naar Kiev en Moskou heeft ondernomen en elk half jaar tijdens de Assemblees van de IPU hoorzittingen heeft gehouden met de delegaties van Oekraïne en de Russische Federatie. De voorzitter van de Task Force is de heer Al Nuaimi (Verenigde Arabische Emiraten), lid van de Federale Nationale Raad en ondervoorzitter van de IPU. De andere zeven leden zijn parlementsvoorzitters uit België, Namibië, Zuid-Afrika en Uruguay en commissievoorzitters uit Indonesië, Israël en Kazachstan.

Spreekster wenst te onderstrepen dat alle leden de overtuiging delen dat het essentieel is om de Task Force te bekijken als een parlementslicid, niet als een vertegenwoordiger van een regering. Alleen op deze manier kan de Task Force een aanvullend instrument zijn en toegevoegde waarde bieden aan het werk van de regeringen. Parlementaire democratie kan en moet volgens haar een onafhankelijke, maar versterkende kracht zijn ten opzichte van regeringsdiplomatie.

Bijna twee jaar na het begin van de oorlog en zonder zicht op een voor beide partijen aanvaardbare vredesovereenkomst, is deze Task Force een van de weinige overgebleven platformen voor dialoog met Oekraïense en Russische vertegenwoordigers. De Task Force wil via kleine diplomatieke stappen enkele van de ergste humanitaire gevolgen van de oorlog verzachten. Ze probeert hiertoe aanknopingspunten te vinden. Een aanknopingspunt is een kwestie die duidelijk in het belang is van beide partijen en waarbij elk parlement, en belangrijker nog, de hele burgerbevolking, gebaat is bij een positief resultaat.

De Task Force identificeerde op basis van de gemeenschappelijke punten in de vredesplannen van president Zelensky en president Xi Jinping vier concrete kwesties

als mogelijke aanknopingspunten: nucleaire veiligheid, voedselzekerheid, toegang tot en behandeling van krijgsgevangenen en ecologisch kwetsbare locaties.

Spreekster licht toe dat zij pas in augustus 2023 lid is geworden van de Task Force. Hoewel het missen van de eerste bijeenkomsten en de missie naar Kiev en Moskou een duidelijk nadeel heeft, is er volgens haar ook het voordeel dat zij mogelijk nieuwe energie, nieuwe inzichten en een nieuwe aanpak kan aanbrengen. Tijdens haar eerste online vergadering op 14 augustus 2023 stelde zij voor om meer opties te creëren voor de Task Force, zoals het houden van bilaterale gesprekken tussen de leden van de Task Force onderling vóór de vergadering tijdens de Assemblee in Angola in oktober 2023.

Tijdens die bilaterale gesprekken stelde zij voor om de situatie van kinderen die ontheemd zijn door de oorlog als vijfde aanknopingspunt op te nemen en er werd een doorbraak bereikt. Beide delegaties bevestigden dat ze bereid waren de Task Force te voorzien van feiten en informatie over de kwestie van de ontheemde kinderen.

Dit voorbeeld bewijst volgens spreekster de werkelijke invloed van parlementaire diplomatie als aanvullend instrument op regeringsdiplomatie. Parlementsleden kunnen erin slagen om openingen te creëren waar anderen alleen maar blokkades zien. Het toont aan dat parlementsleden een verschil kunnen maken en dat ze dat moeten blijven doen. Zij moeten laten zien dat parlementaire diplomatie werkt voor de mensen.

Bilaterale ontmoeting met de heer Amir Ohana, voorzitter van de Knesset

De heer Amir Ohana, voorzitter van de Knesset, laat weten dat de Israëliëse delegatie uit parlementsleden van de meerderheid en de oppositie bestaat. Iedereen is even getraumatiseerd door de aanslagen van 7 oktober en zij willen allemaal in naam van de families van de gijzelaars dat er een oplossing komt. Het Israëliëse leger probeert zo voorzichtig mogelijk vooruitgang te maken. Hamas beschikt over een netwerk van tunnels van meer dan 700 km. Israël denkt dat de meeste gijzelaars nog in leven zijn, maar wil vermijden dat ze uiteindelijk toch zouden vermoord worden wanneer men hen uiteindelijk zou vinden.

Hij wijst erop dat er duizenden Palestijnen geëvacueerd werden en dat de humanitaire hulp van Israël aan Palestina doorgaat, wat hen flink wat kritiek oplevert bij de bevolking. Hij heeft echter de grootste bedenkingen bij de beweringen van Hamas over vrede en maakt een vergelijking met Hitler die vrede zou voorstellen maar tegelijk wel aan de macht zou willen blijven in Duitsland. Tegelijk beseft hij dat men niet ieder lid van Hamas zal kunnen doden en al zeker hun ideeën niet.

De Belgische delegatie betuigt namens het Federaal Parlement haar deelneming voor de slachtoffers van 7 oktober vorig jaar en beklemtoont dat België de onmiddellijke vrijlating van de door Hamas ontvoerde gijzelaars eist. Zij verwijst naar de resoluties die werden goedgekeurd in Kamer en Senaat over de oorlog in Gaza.

De heer Egbert Lachaert (Kamer, Open VLD) deelt de bedenkingen die hij heeft bij de militaire actie die het Israëli's leger voert. Hij wijst erop dat de Israëli's beweren dat ze Hamas zullen verslaan en dat ze bereid zijn hier nog weken of maanden oorlog voor te voeren maar hij ziet niet in hoe men Hamas kan verslaan door onschuldige burgers collectief te straffen en bombarderen. Volgens hem breekt de steun voor Hamas niet door die militaire actie want het is net in een oorlogsconflict dat mensen radicaliseren waardoor vrede nog verder weg is. Hij zou wel eens willen weten wat het resultaat van verkiezingen in Gaza op dit moment zou zijn.

Hij deelt ook zijn bekommernissen over wat gewelddadige kolonisten aanrichten op de Westelijke Jordaanoever, waar Palestijnen gedood worden om land in te nemen. Verder hoopt hij dat er zo snel mogelijk een staakt-het-vuren en een onderhandelde oplossing komt, met de hulp van Arabische landen, de VS en de EU.